

УДК 315.658.4-028.22:304.3 (477.86-25)
DOI: <https://doi.org/10.25128/2411-3271.19.2.25>

Надія Бабій

<https://orcid.org/0000-0002-9572-791X>

кандидат мистецтвознавства, доцент

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
nbabij26@gmail.com

Соломія Чучук

<https://orcid.org/0000-0002-9484-4196>

аспірант

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
solomia2903@gmail.com

СИСТЕМИ ВІЗУАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЙ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ (НА МАТЕРІАЛАХ МІСТА ІВАНО-ФРАНКІВСЬК)

У статті досліджено прийоми і практики модифікацій інформаційних носіїв та їх вплив на перетворення міського середовища. На основі аналізу візуально-комунікативного поля міста Івано-Франківська виявлено закономірності й засади взаємозв'язків інформаційних об'єктів і архітектурного простору. Створено схеми та унаочнення трансформаційних процесів у міському середовищі. Визначено вплив перетворень інформаційного поля на загальний візуальний образ території, а також на сприйняття і характер поведінки індивіда – активного учасника урбаністичного життя.

Ключові слова: інформація, візуальна комунікація, дизайн, урбаністика, містобудування, візуальний образ.

Надежда Бабий

кандидат искусствоведения, доцент

Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника

Соломия Чучук

аспирант

Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника

СИСТЕМЫ ВИЗУАЛЬНЫХ КОММУНИКАЦИЙ КАК ИНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦИИ ГОРОДСКОГО ПРОСТРАНСТВА (НА ПРИМЕРЕ ГОРОДА ИВАНО-ФРАНКОВСК)

В статье исследованы приемы и практики модификаций информационных носителей и их влияние на преобразование городской среды. На основе анализа визуально-коммуникативного поля Ивано-Франковска выявлены закономерности и принципы взаимосвязей информационных объектов и архитектурного пространства. Созданы схемы и иллюстрации трансформационных процессов в городской среде. Определено влияние преобразований информационного поля на общий визуальный образ территории, а также на восприятие и характер поведения индивида – активного участника урбанистической жизни.

Ключевые слова: информация, визуальная коммуникация, дизайн, урбанистика, градостроительство, визуальный образ.

Nadiia Babii

Candidate of Art Studies, Associate Professor
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Solomiia Chuchuk

Postgraduate Student
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

**VISUAL COMMUNICATION SYSTEMS AS THE INSTRUMENT
OF THE URBAN ENVIRONMENTAL TRANSFORMATIONS
(IVANO-FRANKIVSK CITY EXPERIENCE)**

Increasing paces of life, intensification of city planning and urbanization processes generate new tasks for the visual communications systems, solutions to which are strategically important for the effective functioning of urban spaces. It's hard to overestimate the effectiveness of the informational field as of a formative parameter of an urban environment. Due to incorrect integration, visual sources may have absolutely destructive impact on the architectural field, contradict artistic authenticity and compositional appeal of the environment. If executed correctly, on the other hand, can activate the area, make it more holistic and harmonious.

Quality transformations of the informational space can facilitate the functioning of the individual as part of the urban organism, reinforce one's effectiveness in environmental exploration, minimize negative optical stimuli and form a positive experience from the urban interactions.

When abstracted from the communicative functions of visual informational sources, their spatial, formative, plot-forming properties (which are the main means of the urban environmental transformations) come to the forefront. Global transformations of urban environment take place as a result of qualitative changes in the following essential categories: visual activity; dynamism; structure; aesthetics.

Visual activity is determined by the number of optical and content accents and the power of their stimuli in a specific area. The tools that proved to be the most effective in achieving informational object's visual activity are color, scale, shape. Depending on the level of visual activity of the environment, the degree of individual's cognitive environmental perception varies.

Dynamism as a vector of urban transformations is achieved by organizing the visual communicational systems on a ground of basic compositional accuracy – by using rhythm, asymmetry, contrast, etc. Construction of informational object's rhythmic rows both in open spaces and on the facades of buildings is one of the simplest and most effective ways of artistic and compositional environmental organization.

The concept of "structure" in urban visual-communicative environment is revealed through the definition of informational objects' constructive function, their ability to arrange, integrate, divide and zonate space. Person's necessity for systematization, summarization of perceived information is the basic instinct in the environmental explorations. That is why the urban environment must obey the principles of functional zoning, clear allocation of spatial landmarks, creation of composite axes, etc. However, due to global urbanization and increased city planning development, these requirements are often ignored, the process of forming urban structures is spontaneous. Under such circumstances, the spatial plasticity of the visual informational objects plays a crucial role.

The aesthetic principle accumulates all of the artistic and compositional methods of forming the urban communicative space, but differs in particular appeal to the emotional and psychological perception at the levels of the unconscious, sensual. While the basis for the informational environment's aesthetic organization are objective spatial, compositional, coloristic, stylistic parameters, the decisive touches are the subjective categories of beauty, harmony, climate, comfort etc.

Keywords: *information, visual communication, design, urban planning, advertising, visual image.*

Зростаючі темпи життя, інтенсифікація процесів містобудування та урбанізації породжують усе нові завдання для організації систем візуальних комунікацій, вирішення яких стратегічно необхідне для результативного функціонування міського організму. Ефективність інформаційного поля як формотворчого параметра урбаністичного простору важко переоцінити. Якщо за неграмотної інтеграції візуальні носії можуть абсолютно деструктивно впливати на архітектурне поле, нівелювати художню автентичність та композиційну привабливість середовища, то за правильного підходу, можуть його активізувати, зробити цілісним і гармонійним.

Якісні трансформації інформаційного простору здатні полегшити функціонування індивіда як частини міського організму, інтенсифікувати його ефективність в освоєнні середовища, мінімізувати негативні оптичні подразники та сформувати позитивний досвід від інтеракцій з міським полем.

Дослідження вітчизняних та іноземних науковців розкривають окремі аспекти функціонування систем візуальних комунікацій у міському середовищі, проте не розглядають їх у контексті глобальних композиційно-просторових, художньо-пластичних взаємозв'язків. Міське середовище як арт-об'єкт та платформа для реалізації мистецьких практик показане у роботах А. Єфімової [3], М. Медведєва [6], А. Закусіної [4], Т. Белько [1], Е. Вітюк [2]. Проблеми інтеграції інформаційних носіїв у архітектурний простір міста висвітлені у статтях Н. Сергєєвої [8], О. Чепелик [10], а також Т. Пойдіної у співавторстві з С. Бортниковим [7].

Важливими для нас є напрацювання дослідників радянського періоду, зокрема В. Устіна [9] та А. Іконникова [5], які розглядають тогочасний міський простір як синтез архітектурних та інформаційних елементів.

Мета статті – виявити закономірності, підходи і практики модифікацій інформаційно-комунікативного поля, що результує в якісних трансформаціях міського середовища (на матеріалах інформаційного простору Івано-Франківська).

Система візуальних комунікацій у міському середовищі – утворення динамічне. Її модифікації відбуваються з різною частотою і масштабністю. До основних чинників, що є рушіями трансформаційних процесів, можна віднести:

- державно-політичний режим;
- якісні та кількісні темпи урбанізації та містобудування;
- науково-технічний прогрес (інноваційні засоби, техніки і матеріали виробництва);
- соціально-економічний статус території;
- мінливість стильових тенденцій і трендів.

Перетворення візуально-інформаційного середовища на державно-політичній основі є зазвичай глобальний характер, їх мета є підпорядкувати засоби передачі інформації визначеному курсу ідеологічного, культурного виховання, сформувати за їх допомогою бажаний образ, що відображав би основні положення конкретного режиму. Зміни у візуально-комунікативній сфері міст, що відбуваються у результаті процесів урбанізації, зумовлені необхідністю швидкого та високоякісного облаштування й адаптації міської території, організації простору в умовах різко зростаючого приросту населення. Модифікації, яким інформаційний простір міста завдячує науково-технічному прогресові, стосуються, насамперед, добре продуманих матеріально-технічних, технологічних реформ, спрямованих на оптимізацію трудомістких, фінансово- і часозатратних аспектів процесу виробництва. Соціально-економічні впливи позначаються на організації візуального поля міст через рівень фінансування, спонсорування і капіталовкладення, завдяки яким можна активізувати чи сповільнювати, збагачувати чи обмежувати його розвиток. Підпорядкування семантичного простору міста стильовим тенденціям, мистецьким течіям та популяризованим трендам мають, як правило, найбільш непостійний та стихійний характер, проте найкраще відображають смаки, вподобання і попит цільових аудиторій.

Діалектика архітектурної форми та інформаційного носія – основа візуально-комунікативного середовища міста. “Небувалий потенціал комунікативності, з одного боку, й сірі, монотонні простори міст, еkleктичність “точкової забудови” мільйонників, з другого боку, представляють нові вимоги до формування міської тканини” [6, с. 85]. Синтез архітектурного

простору, який оперує монументальними масами, поверхнями та їх пропорціями з інформаційним полем, яке, завдяки своїй ефемерності, пластичі й кольорографіці є динамічним утворенням, становлять суть фундаментального завдання ефективного містобудування. Від його вирішення залежить успіх гармонізації, гуманізації, естетизації міського організму.

Якщо абстрагуватися від безпосередньо комунікативної функції інформаційних носіїв, на перший план виходять їх об'ємно-просторові, формотворчі, сюжетоформувальні властивості. Це і є основні засоби перетворення міського середовища. Глобальні трансформації урбаністичного простору відбуваються у результаті якісних змін таких сутнісних категорій інформаційного поля, як:

- візуальна активність;
- динамізм;
- структурність;
- естетика.

Візуальна активність залежить від кількості оптичних, змістових акцентів та від потужності стимулів інформаційних елементів у конкретно визначеному просторі. До найдієвіших інструментів, за допомогою яких досягають візуальної активності інформаційного об'єкта, відносимо колір, масштаб, форму. Залежно від рівня візуальної активності середовища варіюється і ступінь когнітивного сприйняття цього середовища з боку індивіда. Цікаво, що як низький, так і високий рівень візуальної активності характерні слабкою віддачею уваги від учасника пішохідного потоку (дод. 1). Поодинокі інформаційні носії невеликих розмірів, монотонних кольорів, що тонально співпадають із колористикою будівель – підтримують домінантність архітектурного організму, проте не привертають уваги потенційних споживачів, на яких інформація може бути спрямована. Так само висока концентрація різнопланових інформаційних носіїв, яким притаманні виразна форма та яскрава поліколірність, деструктивно впливають на цілісність архітектурного поля, розсіюють увагу індивіда, створюючи оптичний дискомфорт та відчуття нав'язливості, часто мають навіть пригнічувальний ефект.

В середині–кінці ХХ ст. чи не найважливішим завданням було використання принципів синтезу мистецтв, інтеграції носіїв соціальної, комерційної знакових систем в архітектурний простір міст Галичини задля збагачення їх одноманітної, монотонної типової забудови. За словами Е. Вітюк, у середовищі мікрорайонів із однакових “коробок” “рекламні розтяжки виявилися цікавим та економічно вигідним способом їх заповнення, легким в експлуатації, догляді та зміні зображення” [2, с. 46]. Сьогодні ж, навпаки, зазначаємо необхідність реалізації полярно протилежних завдань, спрямованих на часткове очищення міського простору від надмірностей у його комунікативному полі та зведення їх до оптимального рівня.

Проведений на основі фотофактів порівняльний аналіз елементів інформаційного поля міста Івано-Франківська 80-х років ХХ ст. та другої декади ХХІ ст. дає змогу окреслити трансформації, яких зазнав простір у зв'язку з візуальною активізацією комунікативних носіїв (дод. 2). Через кількісний приріст різнопланових інформаційних об'єктів спостерігаємо значне наростання колірної контрастності, яка не є гармонійною у своїй основі. Безсистемне розміщення різномасштабних конструкцій деформує сприйняття середовища як цілісної одиниці. Носії візуальної інформації антагонічні стосовно архітектурної поверхні, на якій їх розміщують. Своєю наявністю вони частково руйнують закладену в неї суть, проте компенсують це, активізуючи її як візуальні стимули. Множинність цих візуальних стимулів розсіює увагу спостерігача, відіграє деструктивну роль у глобальному образі конкретної території.

Ідентичні процеси простежуємо і в межах однієї будівлі. Для наочнішої демонстрації масштабності впливу візуальних носіїв на середовище, позначимо інформаційні об'єкти будинку по вулиці Галицькій 22 в м. Івано-Франківську одним кольором (дод. 3). Таким чином отримуємо повну картину співвідношення мас та форм систем візуальних комунікацій і архітектурної площини. Очевидним стає факт переважання візуального “шуму” над іншими складовими простору. Така висока концентрація інформаційних елементів потребує чіткої комплексної моделі організації середовища. А саме виявлення художніх закономірностей

побудови візуальних систем з урахуванням просторового, тектонічного аспектів фасаду. А. Закусіна розглядає графічний дизайн як посередника візуальних комунікацій у міському середовищі, й саме на нього покладає важливі завдання: донести до жителя, котрий “потопає в морі “інформаційного шуму””, необхідну інформацію, “виділити конкретне повідомлення із загального потоку, звернути на нього увагу” [4, с. 39].

Динамізм як вектор перетворення міського середовища під впливом систем візуальних комунікацій досягається доцільною композиційною організацією – використанням ритму, асиметрії, контрасту тощо.

Побудова ритмічних рядів інформаційних носіїв як у вільному просторі, так і на фасадах будівель – один з найпростіших та найефективніших способів художньо-композиційної організації середовища. Він дає змогу нормалізувати візуальне поле, підпорядкувавши його визначеним векторам. Критерієм такого впорядкування є підхід, за якого кожен елемент сприймається окремо як повноцінний художньо-інформаційний об’єкт і як частина однієї цілісної системи об’єктів.

Гармонізація ритмічного порядку візуальних носіїв у міському середовищі сприяє їх органічному співіснуванню один з одним та з архітектурною формою. Для цього критичним є врахування масштабів площини, на якій розміщують ритмічний ряд, правильна організація інтервалів між носіями, їх частоти та розмірів. Надто щільні розташування елементів на невеликій площі інтенсифікують візуальну активність, а завеликі інтервали між носіями нівелюють їх структурну цілісність. На основі системної ритмічної організації лінії, точки й плями як графічних моделей для інформаційних носіїв досягають параметра динамічності середовища. Повторюваність форм та чергування площин створюють відчуття руху в межах архітектурних масивів. Дослідник Т. Белько наголошує на активній ролі візуальних комунікацій як засобів формування візуального образу території, стверджуючи “...візуальний ритм міста формується не простором і формами, якими оперує архітектура, а чергуванням знаків візуальної комунікації” [1, с. 1054].

Проблеми зовнішньої реклами в міському середовищі стали предметом уваги багатьох громадських організацій України на початку другої декади XXI століття. Команда івано-франківської платформи “Тепле Місто” провела в 2016 році воркшоп “Правильні вивіски”, на якому дизайнери, архітектори та представники рекламної діяльності України й Польщі презентували своє бачення рекламних носіїв на історичних будівлях міста.

На основі аналізу одного із запропонованих проектів модифікації комерційного знакового поля в межах конкретної архітектурної площини, простежимо трансформації, яких зазнало середовище (дод. 4). В результаті уніфікації основних пластично-колористичних параметрів візуальних носіїв фасад набув структурної цілісності та художньо-стильової довершеності. Візуальна інформація, винесена на маркізи, утворює повторювані акценти, формує чітко спрямовану горизонталь, надаючи оптичної динаміки елементам, при цьому об’єднуючи їх в одне композиційне ціле.

Динамічне перетворення простору відбувається також як результат інтеграції носіїв з чітко вираженою композиційною спрямованістю конструкції. Ефекту “руху” в такому випадку досягають завдяки специфічній формі носіїв, їх асиметричності чи контрастності. Геометрія об’єктів захоплює оптичну увагу спостерігачів і провадить у визначеному напрямку, тому важливо обережно оперувати площинами, щоб пластика інформаційного елемента не нівелювала монументальну форму споруди, а доповнювала її (дод. 5). Ілюстрація демонструє, як не лише композиція рекламного кронштейна, а й безпосередньо шрифт додає фасадові динамічного вигляду.

Сучасна кон’юнктура ринку потребує від сфери візуальних комунікацій нестандартних підходів та рішень. Особливо різко це позначається на комерційній знаковій системі, адже саме вона акумулює в собі широкий спектр маркетингових інструментів, якими послуговується малий та великий бізнес у боротьбі за конкурентоспроможність. Спроби виокремити своє підприємство серед інших за допомогою радикалізації форми, розміру чи кольору рекламних носіїв сьогодні вважають уже неактуальними та недієвими. Описуючи процес технологічного формоутворення інформаційних об’єктів, Н. Сергеева зазначила: “...складність означеного

процесу полягає не тільки в поєднанні та врахуванні усіх сучасних експозиційних прийомів і технологій, а й у можливості підкорення технологічних аспектів певному дизайнерському задумові та гармонійного поєднання всіх інших необхідних формоутворювальних факторів” [8, с. 125]. Завдяки тяжінню передових стильових тенденцій до спрощення та мінімалізму важливим напрямом креативних пошуків та інновацій стали параметри матеріалу, текстури, техніки й освітлення.

Аналізуючи зразки рекламних носіїв, простежуємо, як використання нестандартних матеріалів і технік дає змогу досягнути унікальних кінетичних ефектів без втручання в архітектурну пластику та колористику, на основі тільки гри світлотіней (дод. 6). Природні мерехтіння надають носіям ефектів легкості та порушності, при цьому активно привертаючи увагу спостерігачів.

Поняття “**структурність**” у візуально-комунікативному середовищі міста розкриваємо через визначення конструктивної функції інформаційних об’єктів, їх здатність упорядковувати, об’єднувати, розділяти та зонувати простір. “Утворення зв’язку між інформаційними структурами та інформаційними процесами з одного боку, й урбаністичними структурами та інфраструктурними потоками з іншого боку, сприяють кращому розумінню відносин між простором, часом та інформацією, їх різного впливу на соціальні процеси і, в остаточному підсумку, на просторову організацію” [10, с. 65].

Прагнення людини до систематизації, узагальнення отриманої інформації – базові у процесі пізнання навколишнього світу. Саме тому міське середовище має бути підпорядковане принципам функціонального зонування, чіткого виділення просторових орієнтирів, створення композиційних осей і т. д. Проте через глобальну урбанізацію та посилену розбудову міст ці вимоги дуже часто ігнорують, а процес формування містобудівних структур стає стихійним. У таких умовах просторова пластика носіїв візуальних інформацій відіграє вирішальну роль.

Дослідник В. Устін у дисертаційному дослідженні “Візуальна інформація в естетичному формуванні міського середовища” виділив такі прийоми виявлення структурності інформаційних систем:

- групування інформаційних об’єктів;
- просторово-часовий зв’язок між елементами композиції/ система доміант;
- відкриті лінійні перспективи;
- ритмічна, пластична, кольорова організація систем [9, с. 47–48].

Для унаочнення ефективності згаданих параметрів у процесі трансформації міського середовища проводимо експеримент, редагуючи фотографію вулиці Галицької в м. Івано-Франківську за допомогою графічних програм (дод. 7). У досліді не даємо рекомендацій щодо оформлення візуальних носіїв, а тільки простежуємо перетворення середовища у результаті композиційно-просторових реорганізацій інформаційного поля. Розставляємо графічні доміанти, підпорядковуємо об’єкти композиційним осям, узагальнюємо кількість і масштаб елементів, підкреслюємо ритмічно повторювані вектори, частково обмежуємо поліколірність та поліморфність носіїв. У підсумку спостерігаємо зменшення візуальної інтенсивності середовища, спрощення його прочитання, оптичну ясність структурного цілого та окремих його частин. Завдяки очищенню спрямованих векторів від візуальних перешкод, що зупиняли погляд глядача під час його руху архітектурними площинами, загальне сприйняття конкретної території набуває легкості прочитання. Беручи до уваги високі темпи урбаністичного життя, нейтралізація сторонніх факторів, що розсіюють увагу та ускладнюють орієнтування людини, надзвичайно актуальне.

У дослідженнях А. Іконникова місто розглянуте як системний об’єкт, в якому “весь комплекс зв’язків пронизаний взаємозалежностями, а структурні відношення цілого відбиваються на внутрішніх властивостях складових елементів” [5, с. 5]. Розглядаючи параметр системності в дослідженні, говоримо не стільки про метод уніфікації інформаційного й архітектурного полів, скільки про процес гармонізації його складових. Особливої уваги заслуговує історична частина міста Івано-Франківська, де питання композиційної, пластичної, стильової кореляції комунікативних систем з простором постають надзвичайно різко.

Реформаційні процеси систем візуальних комунікацій в історичному центрі Івано-Франківська, розпочавшись ще на початку другої декади XXI ст., доволі ефективно реалізують дотепер. Результатом стало демонтування несанкціонованої зовнішньої реклами у середмісті та посилення регламентів щодо інтеграції інформаційних носіїв у просторі. Трансформацій, яких зазнав міський центр, важко не помітити. Пам'ятки архітектури очистилися від нальоту недоброякісних носіїв, загальний образ території став яснішим та привабливішим (дод. 8). Однак, найбільшим досягненням громадських ініціатив стала популяризація моделей гармонійного, гуманістичного, естетичного облаштування візуально-комунікативного міського поля, ідея виховання смаків та художніх уподобань населення. “Визначальною передумовою майбутнього розвитку мистецтва в міському просторі є донесення до соціуму високоякісної інформації про світовий досвід та інноваційні можливості в цій сфері [3, с. 149].

Естетичний принцип акумулює у собі всі зі згаданих художньо-композиційних прийомів формування міського комунікативного простору, проте відрізняється особливим апелюванням до емоційно-психологічного сприйняття індивіда на рівнях безсвідомого, чуттєвого. Розглядаючи середовище як семіотичну категорію, дослідники Т. Пойдіна та С. Бортников зазначили: “...простір стає об'єктом естетичного сприйняття. Отже, актуалізуються критерії художніх якостей простору, насамперед це оригінальність, масштабність, тектонічна організація, гармонійність, емоційна орієнтація” [7, с. 404]. Тож якщо базою для естетичної організації інформаційного середовища є об'єктивні просторові, композиційно-пластичні, колорографічні, стилістичні параметри, то вирішальними штрихами залишаються суб'єктивні категорії краси, гармонії, атмосферності, затишку тощо.

Аналізуючи візуальний простір сучасного середмістя Івано-Франківська, спостерігаємо зростаючу тенденцію використання органічних матеріалів, зокрема дерева, ручної праці, різьби, мотиви народного декоративно-прикладного мистецтва (дод. 9). Популярності набирає застосування металевих, іноді кованих конструкцій (дод. 10). Найпоширенішою практикою, з огляду на її економічність, малозатратність та органічність майже з будь-якою поверхнею, є встановлення об'ємних літер, які кріплять безпосередньо до фасаду або ж на оргскло, котре потім встановлюють на архітектурну форму (дод. 11). Унікальною для історичної частини міста стала техніка тинькового розпису як спосіб організації інформаційного поля (дод. 12), запозичена із систем візуальної інформації кінця XIX – початку XX ст. Явище фрескових рекламних оголошень привернуло увагу місцевих жителів та гостей у 2018 році, коли в рамках проекту “Дослідження та реставрація старовинних вивісок Івано-Франківська”, що ініціювала громадська організація “Тепле Місто”, відреставрували кілька інформаційних об'єктів в історичній частині міста – по вул. Січових Стрільців та вул. Шевченка (дод. 13).

Отже, системи візуальних комунікацій у сучасному урбаністичному середовищі є одним з найважливіших та найефективніших факторів його перетворення. Вони здатні впливати і на формування глобального образу міста, і на візуальне сприйняття окремих його частин. За допомогою модифікацій таких сутнісних ознак інформаційно-комунікативного простору, як візуальна активність, динамізм, структурність та естетизм можна досягнути небачено якісних перетворень у просторово-структурному та художньо-композиційному полі сучасного міста. Наведені категорії виділено для детальнішого аналізу різних формотворчих аспектів візуальних носіїв. За характером вони є взаємозалежними, працюють як єдина система пов'язаних між собою якостей, комплекс параметрів для гармонізації простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белько Т. В. Эволюция визуальных коммуникаций городской среды. *Известия Самарского научного центра Российской академии наук*. 2012. № 14 (2–4). С. 1053–1057.
2. Витюк Е. Ю. Городская среда как арт-объект. *Вестник Томского государственного университета*. 2012. № 364. С. 43–48.
3. Єфімова А. Сучасне мистецтво в міському просторі: перспективи та шляхи розвитку в Україні. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2016. Вип. 28. С. 143–152.

4. Закурина А. А. Графический дизайн как элемент эстетики городского пространства. *Человек в мире культуры*. 2015. № 1. С. 39–43.
5. Иконников А. В. Архитектура города. М. : Стройиздат, 1972. 216 с.
6. Медведев, М. А. Взаимодействие интерактивных арт-практик с городской средой. *Академический вестник УралНИИпроект РААСН*. 2010. № 2. С. 84–87.
7. Пойдина Т. В., Бортников С. Д. Актуальные векторы архитектурно-дизайнерского творчества в дискурсе “Человек – среда – культура”. *Мир науки, культуры, образования*. 2012. №. 2. С. 402–405.
8. Сергеева, Н. В. Інформаційні об’єкти у середовищі міста: дослідження аспектів розгляду проблеми. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура*. 2007. № 2. С. 120–129.
9. Устин В. Б. Визуальная информация в эстетическом формировании городской среды (опыт исследования художественного решения информационных систем): дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.04. М., 1984. 173 с.
10. Чепелик О. В. Взаємодія архітектурних просторів, сучасного мистецтва та новітніх технологій або Мультимедійна утопія. *Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України*. К. : Хімджест, 2009. 272 с.

REFERENCES

1. Belco, T. V. (2012). The Evolution of Visual Communications of the Urban Environment, *Izvestiya Samarskogo nauchnogo tsentra Rossiyskoy akademii nauk* [Samara’s Scientific Center of the Russian Academy of Sciences Bulletin], no. 14 (2–4), pp. 1053–1057. (in Russian).
2. Vitiuk, E. (2012). Urban environment as an art-object, *Vestnik Tomskogo Gosudarstvennogo Universiteta* [Scientific Journal of Tomsk State University], no. 364, pp. 43–48. (in Russian).
3. Yefimova, A. (2016). Public art: prospects and ways of development in Ukraine, *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv* [Scientific Journal of Lviv National Academy of Arts], vol. 28, pp. 143–152. (in Ukrainian).
4. Zakusina, A. (2015). Graphic Design as the Aesthetic Element of Urban Space, *Chelovek v mire kul'tury* [An individual in the world of culture], no. 1, pp. 39–43. (in Russian).
5. Ikonnikov, A. (1972). *Arkhitektura goroda* [Architecture of the city], Moscow: Stroyizdat. (in Russian).
6. Medvedev, M. A. (2010). Interaction interactive an art expert with the city environment, *Akademicheskii vestnik Ural NII proekt PAACH* [Academic Journal UralNIIproject RAASN], no. 2, pp. 84–87. (in Russian).
7. Poydina, T. V., Bortnikov, S. D. (2012). Actual Vectors of Architectural Design Creation in the Discourse “Person – Environment – Culture”. *Mir nauki, kul'tury, obrazovaniya* [World of science, culture, education], no. 2, pp. 402–405. (in Russian).
8. Sergeeva, N. V. (2007) Information holding object in the environment of city: research of aspects of consideration of problem, *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv. Mystetstvoznavstvo. Arkhyitektura* [Scientific Journal of Kharkiv State Academy of Design and Arts. Art Studies. Architecture], no. 2, pp. 120–129. (in Ukrainian).
9. Ustin, V. B. (1984). “Visual information in the aesthetic formation of the urban environment (the experience of exploring the artistic solution of information systems”. The dissertation of the candidate of Art Studies: specials 17.00.04, Moscow, 173 p. (in Russian).
10. Chepelyk, O. (2009). Interaction of architectural spaces, contemporary art and the latest technologies, or Multimedia Utopia, *Instytut problem suchasnoho mystetstva. Akademiia mystetstv Ukrainy* [Institute of Contemporary Art. Academy of Arts of Ukraine], Kyiv: Khimdzhest. (in Ukrainian).

Додатки

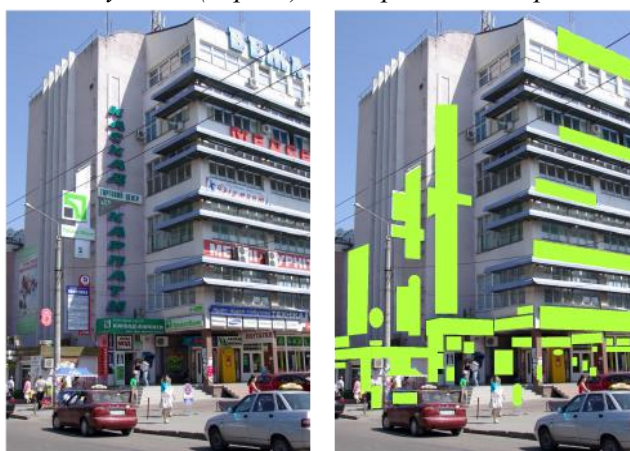
оптимальний рівень візуальної активності,
за якого когнітивна віддача індивіда сягає найвищого рівня

Додаток 1. Схема залежності когнітивної віддачі індивіда від рівня візуальної активності інформаційних носіїв.

Додаток 2. Візуальна активність кольору. Фото 1980-х рр. (зліва). Автор: Степан Назаренко. Фото сучасне (справа). Автор: Юліан Воробійов.

Додаток 3. Демонстрація візуальної активності інформаційних носіїв. Джерело фото: <https://marjo.net>.

Додаток 4. Проект по організації інформаційного простору команди №2 в рамках програми "Правильні вивіски" платформи "Тепле місто". Івано-Франківськ 2016. Джерело фото: www.warm.if.ua.

Додаток 5. Вивіска для аптеки "Іва-Фарм", м. Івано-Франківськ 2016 р. Автор: ПП "Реклама-Центр".

Додаток 6. Вивіски з динамічною фактурою. Джерела: фото зліва – www.warm.if.ua; фото справа – авторське. м. Івано-Франківськ, 2019.

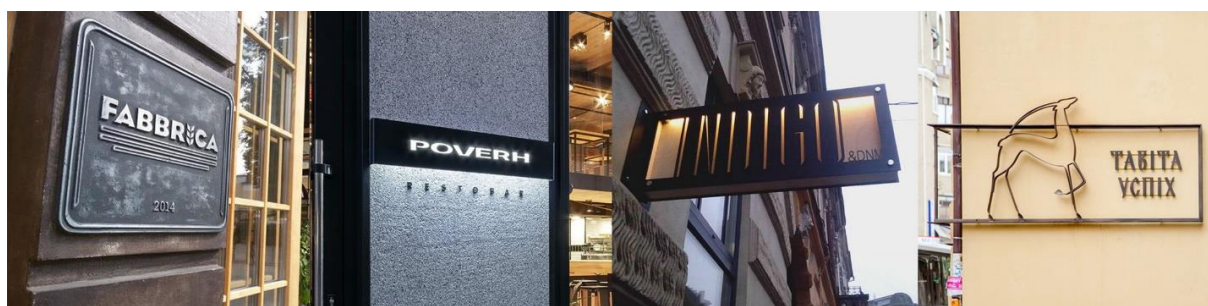
Додаток 7. м. Івано-Франківськ, вул. Галицька. 2017 рік. Джерело фото зверху: www.firtka.if.ua. Фото знизу: результат редагування у графічних програмах.

Додаток 8. Втілення проекту “Вивіски” на базі платформи “Тепле місто”. Офіс-центр “Київ”, м. Івано-Франківськ. Джерело фото: www.warm.if.ua.

Додаток 9. Інформаційні носії Івано-Франківська виконані з використанням дерева.

Додаток 10. Інформаційні носії Івано-Франківська виконані на металевій основі.

Додаток 11. Інформаційні носії Івано-Франківська виконані методом об'ємних літер.

Додаток 12. Інформаційні носії Івано-Франківська виконані в техніці розпису по тиньку.

Додаток 13. Результати проекту “Дослідження та реставрація старовинних вивісок Івано-Франківська” на базі платформи “Тепле місто”. 2018 р. Джерело фото: www.warm.if.ua.

УДК 27-526.62'312.47-74:7.03(477)“16/17”
DOI: <https://doi.org/10.25128/2411-3271.19.2.26>

Віталій Козінчук
<https://orcid.org/0000-0002-8518-5686>
доктор філософії, доцент
Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
провідний науковий співробітник
Музей мистецтв Прикарпаття
br_vitalik@bigmir.net

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІКОНОГРАФІЧНОГО КАНОНУ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКИХ МАРІОЛОГІЧНИХ ІКОН ТИПУ “ОДИГІТРІЯ” XVIII–XIX СТОЛІТЬ

У статті досліджено еволюцію канонічних принципів іконографічного канону. Автор орієнтувався на богородичні зразки українського національного церковного мистецтва